

พม่า รับ ไทย

ว่าด้วยการสงคราม
ระหว่างไทยกับพม่า

ดร. สุนทร ชูตินทรานนท์
คณาธิการศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปนัตพระเจ้าตะเบ็งชเวตี้ (ภาพจาก *The Thirty-Seven Nats* by Sir Richard Carnac Temple 1991 (พ.ศ. ๒๕๓๔))

พม่ารอบไทย

ว่าด้วยการสงครามระหว่างไทยกับพม่า

ดร. สุนทร ชูตินธรรนัท

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ราคา ๒๐๐ บาท

ภาพจากปก

(ปกหน้า) ภาพพิมพ์ไม้เมื่อปี ค.ศ. ๑๘๙๐ แสดงภาพการแต่งกายของข้าราชการทหารในราชสำนักพม่า

(ปกหลัง) ภาพทหารสยามที่แต่งกายแบบทหารตะวันตก ปรากฏในหนังสือพิมพ์ Harper's Weekly เมื่อปี ค.ศ. ๑๘๗๔

หนังสือเล่มนี้พิมพ์ด้วยหมึกที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อปกป้องธรรมชาติ และสุขภาพของผู้อ่าน

พม่ารายไทย • สุเนตร ชุตินธรานนท์

พิมพ์ครั้งแรก : มกราคม ๒๕๓๗
พิมพ์ครั้งที่ ๘ : สิงหาคม ๒๕๔๗
พิมพ์ครั้งที่ ๙ : มกราคม ๒๕๕๐
พิมพ์ครั้งที่ ๑๐ : มีนาคม ๒๕๕๔ (ปรับปรุงใหม่)
พิมพ์ครั้งที่ ๑๑ : เมษายน ๒๕๕๕
พิมพ์ครั้งที่ ๑๒ : กันยายน ๒๕๕๖

ราคา ๒๐๐ บาท

ข้อมูลทางบรรณานุกรม

สุเนตร ชุตินธรานนท์.

พม่ารายไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒

กรุงเทพฯ : มติชน, ๒๕๕๖.

๓๒๐ หน้า : ภาพประกอบ.

๑. สงคราม-พม่า-ไทย ๒. ไทย-ประวัติศาสตร์-ไทย-พม่า.

I. ชื่อเรื่อง

959.33

ISBN 978 - 974 - 02 - 0925 - 6

สำนักพิมพ์มติชน

- ที่ปรึกษาสำนักพิมพ์ : อารักษ์ คตะนัท, สุพจน์ แจ้งเร็ว, นงนุช สิงห์เดชะ
- ผู้จัดการสำนักพิมพ์ : กิตติวรรณ เทิงวิเศษ
- รองผู้จัดการสำนักพิมพ์ : สุจิตต์ ติมวัฒน์
- บรรณาธิการบริหาร : สุลักษณ์ บุญปาน
- บรรณาธิการสำนักพิมพ์ : พัลลภ สามสี
- หัวหน้ากองบรรณาธิการ : อพิสิทธิ์ อีระจาวรรณ
- พิสูจน์อักษร : โชติช่วง วรรณ | พัทธินลิน อินทรหอม
- ศิลปกรรม : นุสรา สมบูรณ์รัตน์
- ออกแบบปก : สุลักษณ์ บุญปาน
- ประชาสัมพันธ์ : ชัชญา สกุนา

บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน) : ๑๒ ถนนเทศบาลนฤมาล
ประชานิเวศน์ ๑ เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๕๕๐-๐๐๒๑ ต่อ ๑๓๓๕

โทรสาร ๐-๒๕๕๐-๕๕๑๘

แม่พิมพ์สี-ขาวดำ : กองพิมพ์สี บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน)
๑๒ ถนนเทศบาลนฤมาล ประชานิเวศน์ ๑ เขตจตุจักร กรุงเทพฯ
๑๐๙๐๐ โทรศัพท์ ๐-๒๕๕๐-๐๐๒๑ ต่อ ๒๔๐๐-๒๔๐๒

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์มติชนปากเกร็ด ๒๗/๑ หมู่ ๕ ถนนสุขาภิบาล
สรค์ ๒ ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด นนทบุรี ๑๑๑๒๐

โทรศัพท์ ๐-๒๕๕๔-๒๑๓๓, ๐-๒๕๕๒-๐๕๙๖

โทรสาร ๐-๒๕๕๒-๐๕๙๗

จัดจำหน่ายโดย : บริษัท งานดี จำกัด (ในเครือมติชน) ๑๒ ถนน
เทศบาลนฤมาล ประชานิเวศน์ ๑ เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๕๕๐-๐๐๒๑ ต่อ ๓๓๕๐, ๓๓๕๑

โทรสาร ๐-๒๕๕๑-๙๐๑๒

Matichon Publishing House a division of Matichon Public Co., Ltd.
12 Tethsabannaruean Rd, Prachanivate 1, Chatuchak, Bangkok 10900
Thailand

สารบัญ

พม่ารบไทย

ว่าด้วยการสงครามระหว่างไทยกับพม่า

คำนำสำนักพิมพ์ พิมพ์ครั้งที่ ๒ (๖)

คำนำ พิมพ์ครั้งที่ ๑๐ (๘)

บทนำ ๓

๑ หลักฐานพม่าเกี่ยวกับไทย ๒๕

พม่าในสำนึกและความเข้าใจของคนไทย ๒๗

เมียนมาร์-สยามยุทธ์ ในเมียนมาร์ยาสะวิน ๖๙

จากพงศาวดารพม่ารวมถึงทำให้การชาวอังวะ :

ข้อค้นพบและการตีความใหม่ ๑๐๑

บางกอก-กรุงธนฯ ในแผนที่พม่าโบราณ ๑๒๕

๒ ความสัมพันธ์พม่า-ไทย ๑๗๓

จักรพรรดิราช : ความคิดทางการเมือง

เบื้องหลังสงครามไทยรบพม่า (พ.ศ. ๒๐๙๑-๒๓๙๗) ๑๗๕

ศึกเชียงกราน ๒๑๕

ศึกบางแก้ว ๒๓๗

สงครามไทยรบพม่า บนเส้นทางด่านพระเจดีย์สามองค์

กับการย้ายเมืองกาญจนบุรี

ในประวัติศาสตร์รัตนโกสินทร์ตอนต้น ๒๔๗

เส้นทางคมนาคมโบราณ ข้ามเทือกเขาตะนาวศรี ๒๖๙

พระวิสุทธิเทวี กษัตริย์แห่งล้านนา ๒๙๑

คำนำ

พม่ารบไทย

ว่าด้วยการสงครามระหว่างไทยกับพม่า
พิมพ์ครั้งที่ ๒

สำนักพิมพ์มติชนได้จัดพิมพ์งานเขียนเรื่อง พม่ารบไทย : ว่าด้วยการสงครามระหว่างไทยกับพม่า ของ ดร. สุเนตร ชุตินธรานนท์ ขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อเดือนมกราคม ๒๕๓๗. งานทางวิชาการเล่มนี้ได้รับการต้อนรับจากสาธารณชนเป็นอย่างดียิ่ง จนหมดตลาดไปอย่างรวดเร็วภายในไม่กี่เดือนหลังจากนั้น, และก็ยังมีความต้องการอยู่อีกมาก. อาศัยเหตุนี้เองทางสำนักพิมพ์มติชนจึงได้จัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ขึ้นอีกครั้ง ทั้งนี้ โดยความเห็นชอบของท่านผู้เขียนด้วย.

ในการจัดพิมพ์ครั้งที่สอง, นอกจากจะได้มีการแก้ไขข้อผิดพลาดที่มีอยู่ในการพิมพ์ครั้งแรกแล้ว, ท่านผู้เขียนยังได้มอบบทความมาเพิ่มเติมอีกหนึ่งชิ้นด้วย, คือเรื่อง เส้นทางคมนาคมโบราณ ข้ามเทือกเขาตะนาวศรี ดังปรากฏอยู่ในตอนสุดท้ายของเล่มนั้น.

ในคำนำสำนักพิมพ์สำหรับการพิมพ์คราวแรกนั้น ทางสำนักพิมพ์ได้ตั้งความหวังไว้ว่า “ข้อมูลและมุมมองใหม่เหล่านี้จะช่วย ‘พลิก’ ความรู้ความเข้าใจเดิมที่ตกทอดกันสืบมาในแวดวงการศึกษาประวัติศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่าในชุมชนวิชาการไทย, และ

ตลอดไปถึงผู้อ่านในสังคมที่กว้างออกไปอีกด้วย.” ความหวังนี้แม้จะยังไม่ปรากฏผลชัดเจนในเวลานี้ แต่การทำงานเขียนอันมีค่าเล่มนี้ได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดีก็ย่อมเป็นสัญญาณที่ดีอยู่แล้ว.

วงวิชาการไทยยังต้องการงานค้นคว้าใหม่ๆ ที่หนักแน่นและเคร่งครัดต่อข้อเท็จจริง. ดร. สุเนตร ชุตินธรานนท์ เป็นผู้หนึ่งที่ได้ทำงานในลักษณะการเช่นนั้นมาโดยตลอด. สำนักพิมพ์มติชนจึงมีความภูมิใจที่จะเสนองานของเขาต่อสาธารณชน-ทั้งเล่มนี้และเล่มต่อไป.

สำนักพิมพ์มติชน

คำนำ

พม่ารบไทย

ว่าด้วยการสงครามระหว่างไทยกับพม่า
พิมพ์ครั้งที่ ๑๐

ผู้เขียนได้รับความอนุเคราะห์จากสำนักพิมพ์มติชนในการนำผลงานชุด **พม่ารบไทย ว่าด้วยการสงครามระหว่างไทยกับพม่า** ตีพิมพ์เผยแพร่มาโดยต่อเนื่อง นับแต่การพิมพ์ครั้งแรกในเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๓๗ และนับจากการพิมพ์ในครั้งนั้นเป็นต้นมา หนังสือเรื่องดังกล่าวก็ได้รับการต้อนรับจากผู้อ่านเป็นอันดี อันส่งผลให้หนังสือได้รับการตีพิมพ์เป็นครั้งที่ ๙ ในเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๕๐

เมื่อสำนักพิมพ์มติชนแสดงความจำนงจะขอพิมพ์หนังสือเล่มดังกล่าวอีกครั้งหนึ่ง เป็นครั้งที่ ๑๐ ผู้เขียนเลยถือโอกาสปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาดที่มีปรากฏในการพิมพ์ครั้งก่อนๆ เท่าที่จะสามารถทำได้ และพร้อมกันไปก็ถือโอกาสเพิ่มเติมบทความที่เขียนเพิ่มเติมขึ้นภายหลังอีก ๓ บทความในงานพิมพ์ชุดใหม่นี้

บทความแรกได้แก่ “จากพงศาวดารพม่ารมัญถึงคำให้การชาว
อังวะ : ข้อค้นพบและการตีความใหม่” บทความนี้จะว่าด้วยหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไทยที่มีต้นเค้ามาจากมอญและพม่า โดยมุ่งนำเสนอข้อมูลหลักฐาน มุมมอง และการตีความใหม่ที่ต่างไปจากที่เคยรับรู้

และเข้าใจกันมา ถึงแม้หลักฐานที่นำมาศึกษาตีแผ่จะถูกใช้แพร่หลาย เฉพาะในหมู่นักเลงประวัติศาสตร์ที่สนใจประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ พม่า มอญ และไทย ผู้เขียนได้พยายามสอดใส่ข้อมูลด้านอื่นตลอด จนข้อสันนิษฐานในเชิงเปรียบเทียบควบคู่ไปกับการนำเสนอข้อเท็จจริง เพื่อให้ผู้อ่านเห็นถึงกระบวนการ “ชำระ” หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ในบริบทและเงื่อนไขของยุคสมัยที่งานถูกชำระด้วย

บทความที่สองที่เพิ่มเข้ามาใหม่ได้แก่ “บางกอก-กรุงธนบุรีในแผนที่พม่าโบราณ” บทความนี้ถูกตีพิมพ์เป็นครั้งแรกในหนังสือ *สายธารแห่งความคิด ๓* สารนิพนธ์เชิดชูเกียรติ ท่านผู้หญิงวรณกุฎา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา เนื่องในโอกาสอายุครบ ๘๐ ปี (๒๕๕๒) เรื่องแผนที่พม่าโบราณ เป็นเรื่องที่แพร่หลายและตีพิมพ์ในแวดวงวิชาการไทยกันมาก่อน ซึ่งผู้เขียนนับว่าเป็นผู้โชคดีผู้หนึ่งที่ได้มีโอกาสรับรู้และติดตามศึกษาแผนที่ชุดนี้มาแต่เบื้องต้น จนท้ายที่สุดได้มีโอกาสนำเสนอในรูปบทความอย่างละเอียด และค้นพบว่าแผนที่ซึ่งน่าจะเขียนขึ้นโดยจารชนพม่าที่ถูกส่งเข้ามาในช่วงผลิตแผนที่ดินจากยุคกรุงธนบุรีสู่กรุงเทพฯ เป็นแผนที่กรุงธนบุรีและบริเวณทลที่เขียนขึ้นโดยคนพื้นถิ่นที่เก่าแก่ที่สุด รูปที่นำเสนอเป็นรูปที่ถ่ายจากต้นฉบับ ซึ่งปัจจุบันเป็นที่น่าเสียดายว่าต้นฉบับได้สูญหายไปแล้ว ด้วยเหตุนี้รูปที่ถูกนำมาประมวลไว้ในการพิมพ์ครั้งนี้ จึงเป็นชุดรูปที่สมบูรณ์ที่สุดเท่าที่มีขณะนี้ บทความนี้ผู้เขียนมีจุดประสงค์จะนำหลักฐานประเภทแผนผังแผนที่มาใช้ในการศึกษาประวัติศาสตร์ ซึ่งที่ผ่านมายังทำกันในวงจำกัดมากในการศึกษาแผนที่จารชนสงครามชุดนี้ ผู้เขียนได้พยายามรวบรวมข้อมูลหลักฐานที่เกี่ยวข้องมาประมวลรวมไว้ ซึ่งข้อมูลส่วนใหญ่จะถูกประมวลรวมไว้ในเชิงอรรถท้ายบทความ ซึ่งเชื่อว่าจะมีสาระหลายส่วนที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจพม่าศึกษาในมิติต่างๆ โดยเฉพาะด้านารโหราศาสตร์ข้างพม่า

บทความสุดท้ายที่ผู้เขียนนำมาเสนอเพิ่มเติมในการพิมพ์ครั้งนี้คือบทความเรื่อง “พระวิสุทธิเทวี กษัตริย์แห่งล้านนา” ซึ่งเป็น

บทความที่ผู้เขียนพยายามศึกษาถึงภูมิหลังความเป็นมาของพระวิสุทธิ
เทวีผู้ครองเมืองเชียงใหม่ในฐานะกษัตริย์เป็นเวลาสืบเนื่องถึง ๑๔ ปี
ซึ่งตรงกับช่วงเวลาที่พระเจ้าหงสาวดีบุเรงนองขยายพระราชอำนาจ
เข้าครอบครองล้านนาประเทศ ในบทความนี้ผู้เขียนพยายามนำเสนอ
หลักฐานข้างพม่ามาใช้ประกอบการตีความเพื่อเปิดมิติใหม่ว่าด้วย
ภูมิหลังความเป็นมาของขัตติยนารีพระองค์นี้

สุนทร ชุตินธรานนท์

พม่ารบไทย

ว่าด้วยการสงครามระหว่างไทยกับพม่า

บทนำ

พัฒนาการของบ้านเมืองในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นับจากอดีตจวบจนปัจจุบันไม่ได้เป็นไปอย่างเอกเทศ พลเมืองที่ประกอบกันขึ้นเป็นประชาคมของดินแดนหรือพื้นที่ที่ปัจจุบันถูกแบ่งแยกเป็นประเทศต่างๆ ต่างมีการปะทะสังสรรค์กับพลเมืองต่างพื้นที่กันอย่างต่อเนื่อง ในกระแสที่เป็นทั้งทางสันติวิธีอันได้แก่การแลกเปลี่ยนในทางการค้า หล่อหลอมทางวัฒนธรรมและเทคโนโลยี และการสร้างสายสัมพันธ์ทางเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์ผ่านการแต่งงานและขยายขยายเครือข่ายทางเครือญาติและในกระแสแห่งพลังกดดันทางการเมืองและการทหาร ซึ่งมีทั้งการทำสงครามแย่งชิงทรัพยากร สิ้น ผู้คน และการใช้อำนาจที่เหนือกว่าเข้ายึดครองและผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

ความสืบเนื่องของการปะทะสังสรรค์เปรียบเสมือนรอยจารึกทางประวัติศาสตร์ที่ไม่อาจขีดลบและมองผ่าน เพราะปัจจัยดังกล่าวเป็นรากฐานและองค์ประกอบสำคัญของความเป็นตัวตนของสิ่งที่ถูกเรียกว่าชาติบ้านเมืองบ้าง หรือประเทศบ้างในปัจจุบัน การจะศึกษาให้รู้และเข้าใจถึงภูมิหลังความเป็นมาตลอดจนการมีอยู่ (existence) และคงอยู่

(persistence) ของสังคมวัฒนธรรมใดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จำเป็นต้องทำไปพร้อมกับการแกะห่อรอยความสัมพันธ์ที่สังคมวัฒนธรรมซึ่งถูกเลือกขึ้นมาศึกษามีกับเพื่อนบ้านที่แวดล้อม

กระนั้นก็ดี เป็นที่น่าสังเกตว่าการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยที่ผ่านมา ความสนใจของผู้ศึกษาส่วนใหญ่จะจำกัดอยู่กับเรื่องของไทยที่กระทำในกรอบหรือแนวพินิจที่ยึดเอาไทยเป็นศูนย์ (Thai Centricism) หรือมีฉะนั้นที่จำกัดตัวอยู่กับเรื่องของไทยที่สัมพันธ์กับประเทศในโลกตะวันตกหรือตะวันออก ที่สภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ค่อนข้างจะห่างไกลจากประเทศไทย อาทิ สหรัฐอเมริกา ประเทศในเขตยุโรปตะวันตกบางประเทศ จีน และญี่ปุ่น ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าการศึกษาในลักษณะดังกล่าวจะไร้ซึ่งประโยชน์ แท้จริงการเปิดโลกทรรศน์ของการศึกษาเรื่องของไทยที่สัมพันธ์กับประเทศในมุมต่างๆ ของโลกเป็นกิจการทางวิชาการที่ควรได้รับการสนับสนุน ขณะเดียวกันการศึกษาความสัมพันธ์ในด้านต่างๆ ระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็เป็นเรื่องที่ไม่อาจละเลย

แต่ที่ผ่านมามีความสนใจใฝ่รู้ถึงภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ความเป็นมา ตลอดจนบูรณาการที่ประชาคมไทยมีร่วมกับประชาคมในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านยังคงอยู่ในขอบข่ายจำกัด ทั้งๆ ที่ในทางประวัติศาสตร์การปะทะสังสรรค์ของประชาคมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานกว่า และมีความสลับเนื่องในเชิงความสัมพันธ์ทั้งโดยตรงและทางอ้อมที่แนบแน่นกว่าภูมิภาคอื่นของโลก

จากการที่สังคมวัฒนธรรมไทยไม่ได้มีพัฒนาการเป็นเอกเทศนี้เอง ทำให้เรื่องราวหรือเหตุการณ์อันสัมพันธ์กับขั้นตอนการก่อร่างสร้างตัวจากการเป็นบ้านเล็กเมืองน้อยสู่การเป็นหนึ่งในมหาอำนาจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภาควัฒนภาพของประเทศไทยซึ่งมีราชอาณาจักรอยุธยาและกรุงธนฯ-กรุงเทพฯ เป็นรูปลักษณะปรากฏ จะมีแทรกซ้อนให้เห็นในหลักฐานของเพื่อนบ้าน ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นประวัติศาสตร์ไทยในกรอบหรือบริบทของประวัติศาสตร์เพื่อนบ้าน อันเป็นอีกแง่มุมหนึ่ง

ของประวัติศาสตร์ที่ควรค่าแก่การนำมาศึกษา

จากการสอบค้นหลักฐานที่บันทึกไว้ด้วยภาษาและอักษรพื้นถิ่นที่มีอยู่ด้วยกันค่อนข้างหลากหลาย หลักฐานข้างฝ่ายพม่าจัดเป็นหนึ่งในหลักฐานที่ดีแก่เรื่องราวหรือเหตุการณ์สำคัญๆ ในประวัติศาสตร์ไทยได้อย่างน่าสนใจ ทั้งนี้สืบเนื่องจากราชอาณาจักรพม่ายุคจารีตมีความสัมพันธ์กับรัฐไทยในหลายลักษณะ โดยเฉพาะในเรื่องของการแก่งแย่งแข่งขันเป็นรัฐผู้นำในภาคพื้นทวีป ที่สะท้อนผ่านคติความเชื่อเรื่อง “พระเจ้าราชาธิราช” หรือสภาวะของการเป็นราชาที่อยู่เหนือราชาทั้งหลาย ประวัติศาสตร์ที่สัมพันธ์กับพม่าในส่วนที่เป็นราชการสงคราม จึงไม่ได้มีปรากฏอยู่แต่เฉพาะในหลักฐานข้างฝ่ายไทย แต่ถูกกล่าวถึงและบันทึกอย่างสืบเนื่องและละเอียดลออในหลักฐานข้างฝ่ายพม่า โดยเฉพาะหลักฐานประเภทพงศาวดารหรือที่พม่าเรียกว่า “ยาสะวิน”

บทความส่วนใหญ่ที่นำมาประมวลกันไว้ในที่นี่ มุ่งศึกษาและตีแผ่เรื่องราวและเหตุการณ์ในสงครามที่ไทยมีกับพม่า ตามที่มีปรากฏในพงศาวดารพม่าฉบับต่างๆ อาทิ พงศาวดารฉบับหอแก้ว หรือมานนวมหายาสะวินค่อจี (Hmannan Mahayazawindawgyi) พงศาวดารฉบับอุกาตา (U Kala Mahayazawingyi) และพงศาวดารฉบับราชวงศ์คองบอง (Konbaungzet Mahayazawindawgyi) ซึ่งส่วนใหญ่บรรจุไว้ด้วยสาระน่ารู้และมุมมองที่ไม่มีปรากฏหรือหาอ่านได้ในหลักฐานข้างฝ่ายไทย อีกทั้งยังจะ **“พลิก”** ความรู้ความเข้าใจเดิมที่มีตกทอดกันสืบมาในแวดวงการศึกษาวรรณคดีประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ไทย-พม่า ในชุมชนวิชาการไทย

หนังสือรวมบทความนี้จัดแบ่งสาระออกเป็นสองส่วน

ส่วนแรก ว่าด้วย**ฐานะทางการศึกษา ความสำคัญ ตลอดจนหลักฐานพม่าที่เกี่ยวข้องกับไทย** อาทิ บทความเรื่อง “พม่าในสำนึกและความเข้าใจของคนไทย” และ “เมียนมาร์-สยามยุทธ์” ซึ่งทั้งหมดเป็นการปูพื้นฐานให้เข้าใจถึงภูมิหลังและกระบวนการที่ซ่อนเร้นอยู่เบื้องหลังการให้บรรดาธิบายและการผลิตงานที่เกี่ยวข้องกับพม่าในสังคมไทย ตลอดจนเรื่องราวของไทยที่มีปรากฏในหลักฐานพม่าประเภทต่างๆ

ส่วนที่สอง ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างพม่ากับไทยในหน้าประวัติศาสตร์จากเรื่องที่เป็นความคิด ความเชื่อ เบื้องหลังสงคราม ไปถึงปฏิบัติการทางทหาร อาทิ บทความเรื่อง “จักรพรรดิราช : ความคิดทางการเมืองเบื้องหลังสงครามไทยรบพม่า”, “ศึกเชียงใหม่”, “ศึกบางแก้ว” และ “สงครามไทยรบพม่าบนเส้นทางด่านพระเจดีย์สามองค์กับการย้ายเมืองกาญจนบุรีในประวัติศาสตร์รัตนโกสินทร์ตอนต้น” โดยเป็นการศึกษาที่มองผ่านแง่มุมและข้อมูลที่มีปรากฏอยู่ในหลักฐานฝ่ายพม่า ควบคู่ไปกับหลักฐานไทยและหลักฐานฝรั่งต่างชาติอื่นๆ

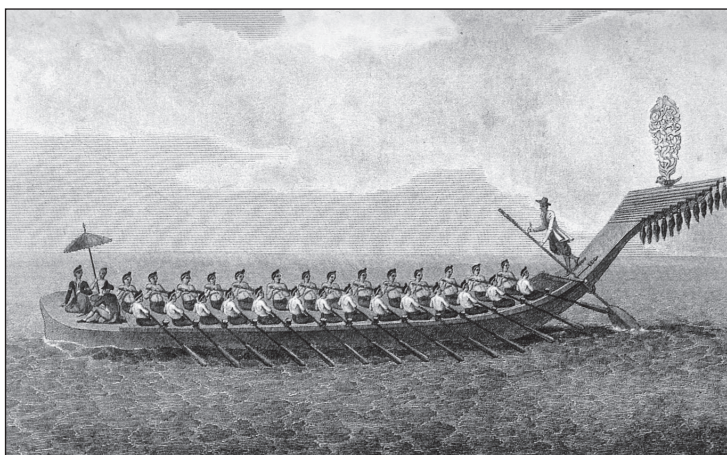

แผนที่บริเวณไทย-พม่า

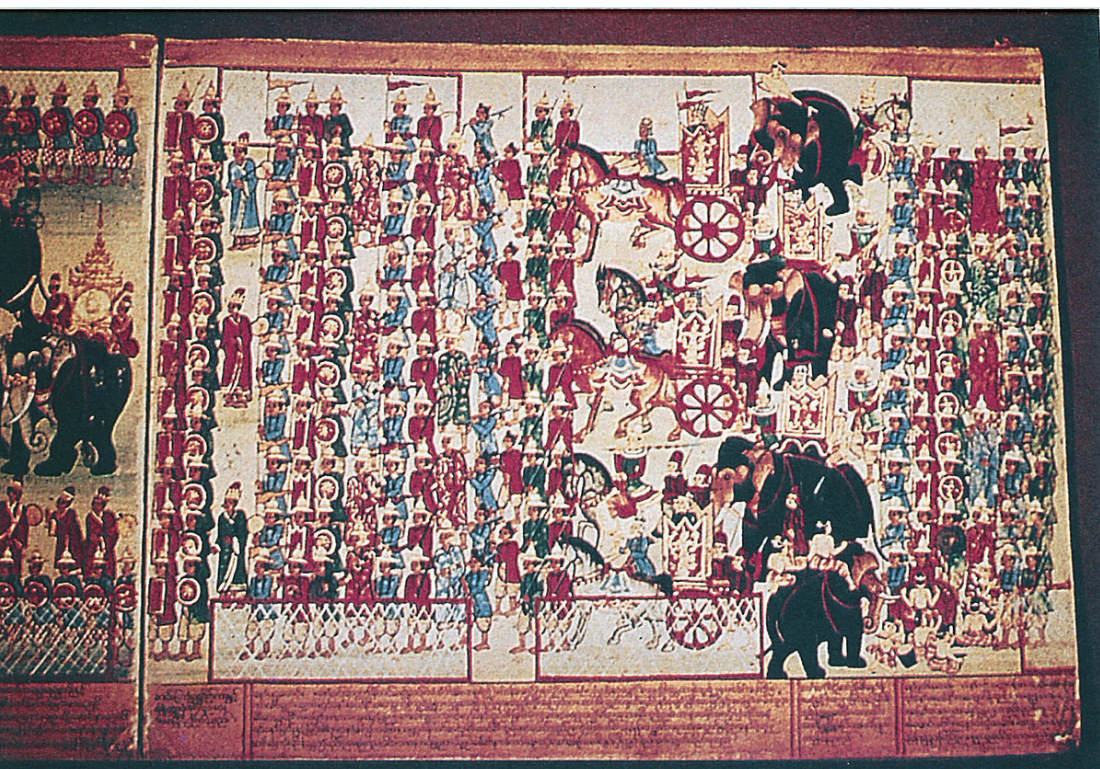
ทหารม้าพม่าถือหอกขัด [ภาพจากหนังสือ *An Account of an Embassy to the Kingdom of Ava (1800)*]

เรือรบพม่า [ภาพจากหนังสือ *An Account of an Embassy to the Kingdom of Ava (1800)*]

ภาพแสดงการตกแต่งภายในราชสำนักของพม่า จากงานนิทรรศการนานาชาติ ซึ่งจัดขึ้นที่เมืองกัลกัตตา ในปี ค.ศ. ๑๘๘๓-๑๘๘๔ [ภาพจาก *Arts of Asia*, Vol. 33, No. 2 (2003)]

ขบวนพยุหยาตราทัพพม่า

กระบวนทัพพม่า : วิชะกะพยุหะ ตั้งทัพเป็นรีวขบวนรูปกำมแมงป่อง [ภาพ
จากหนังสือ กระบวนพยุหยาตรา ประวัติและพระราชพิธี (๒๕๑๓)]

กระบวนทัพพม่า : ปาทังคะพยุหะ ตั้งทัพเป็นร้วขบวนรูปเท้ากา [ภาพจาก
หนังสือ กระบวนพยุหยาตรา ประวัติและพระราชพิธี (๒๕๑๓)]

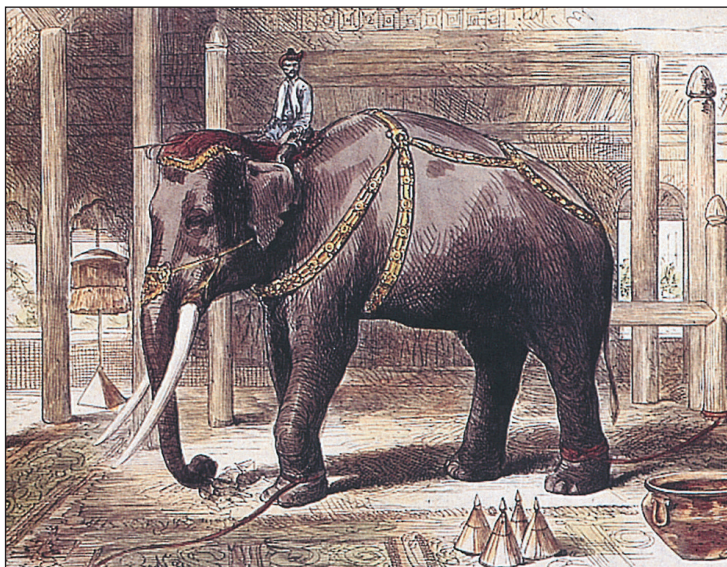
กระบวนทัพพม่า : อุศพะพยุหะ ตั้งทัพเป็นรั้วขบวนรูปโคอุศุภราช [ภาพจาก
หนังสือ กระบวนพยุหยาตรา ประวัติและพระราชพิธี (๒๕๑๓)]

กระบวนทัพพม่า : มังกรพยุหะ ตั้งทัพเป็นริ้วขบวนรูปมังกร [ภาพจากหนังสือ
กระบวนพยุหยาตรา ประวัติและพระราชพิธี (๒๕๑๓)]

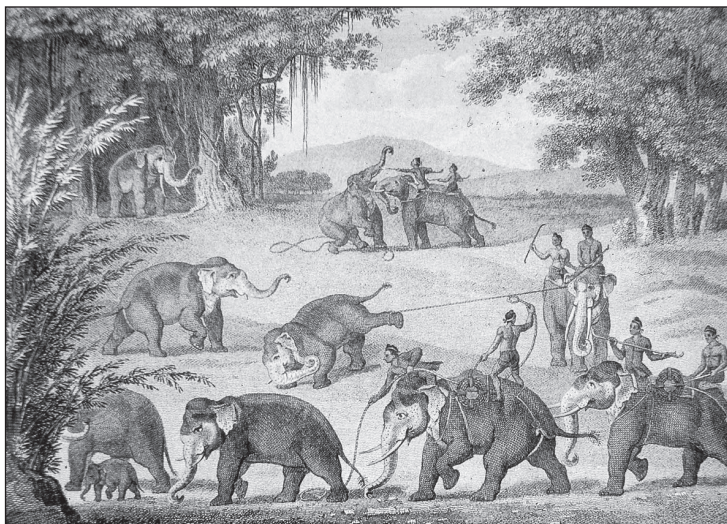

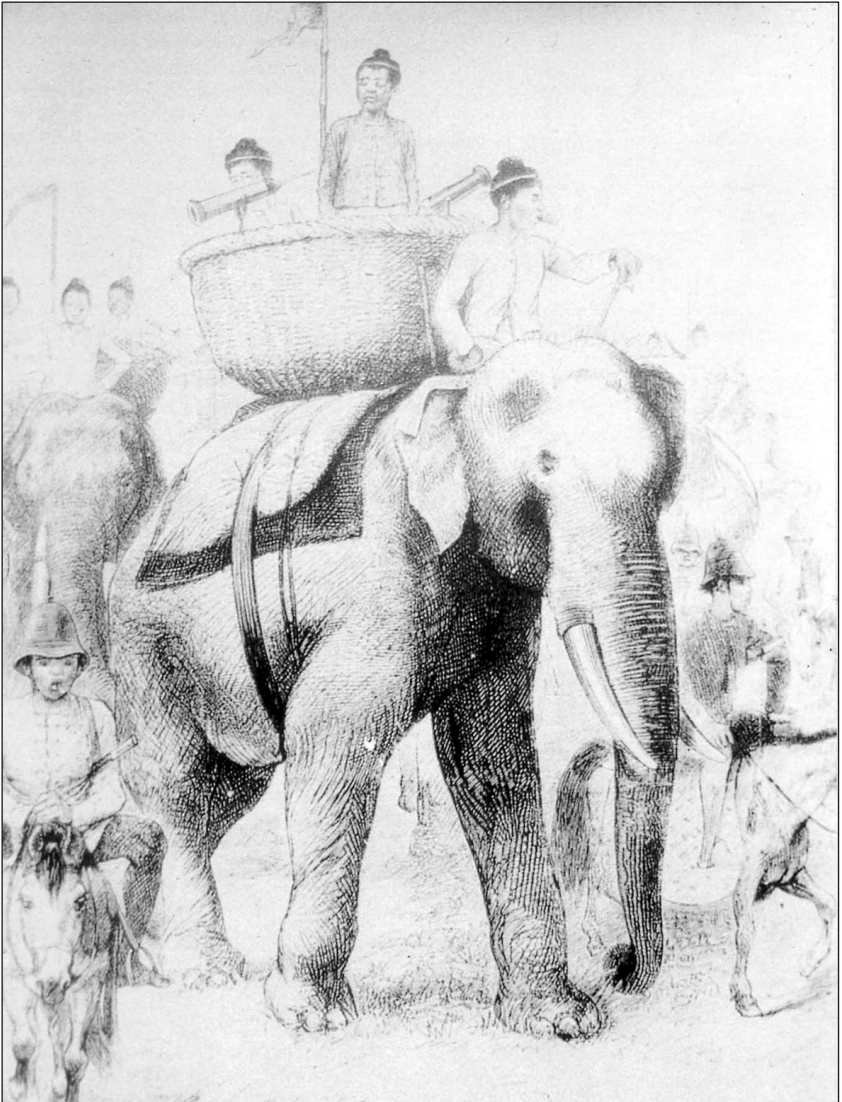
กระบวนทัพพม่า : ธนุกะพยุหะ ตั้งทัพเป็นริ้วขบวนรูปคันธนู (ภาพจาก
หนังสือ กระบวนพยุหยาตรา ประวัติและพระราชพิธี (๒๕๑๓))

ช้างสำคัญของกษัตริย์พม่า

ชาวพม่าคล้องช้างป่า เพื่อนำมาใช้ในการสงคราม

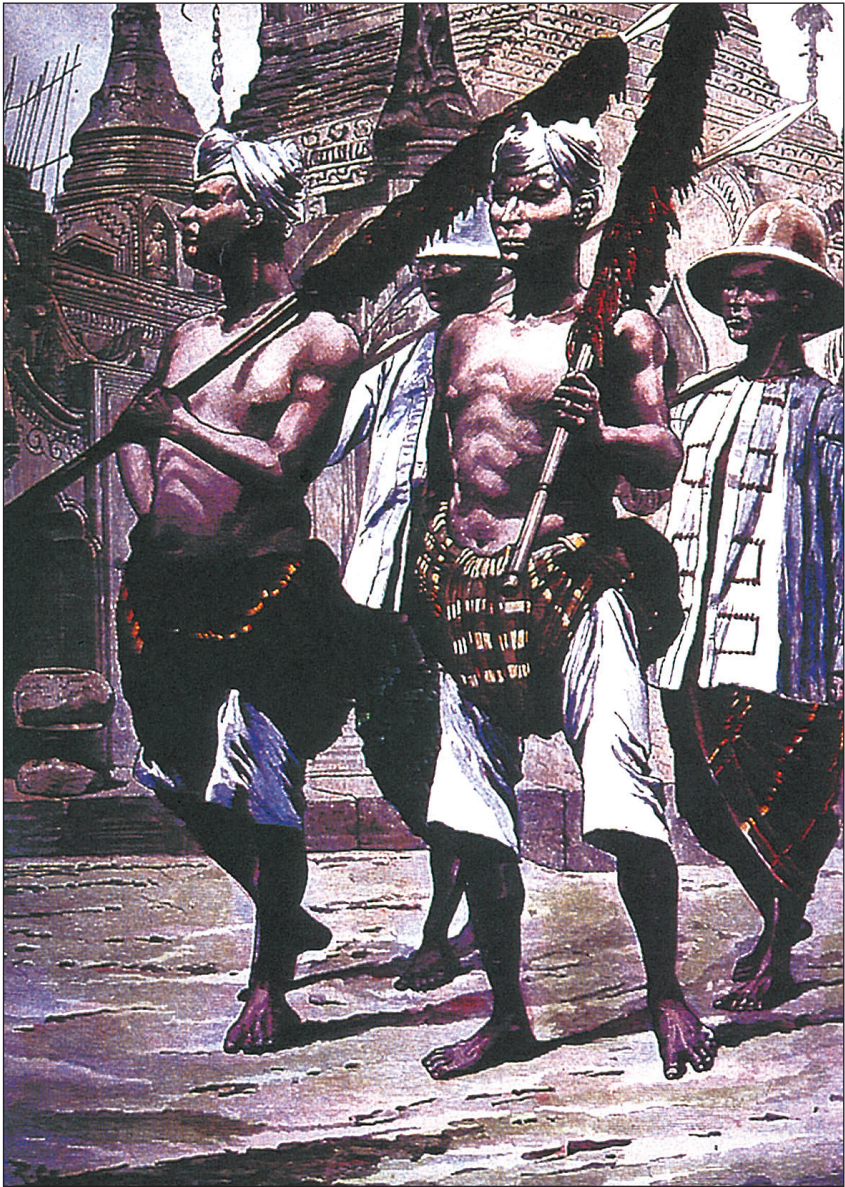

ปืนใหญ่บนหลังช้าง เป็นเทคนิคการรบที่เก่าแก่ย้อนหลังไปถึงรัชสมัยพระเจ้าบุเรงนอง [ภาพจากหนังสือ *Queen Victoria's Enemies (4) : Asia, Australasia and the Americas (1990)*]

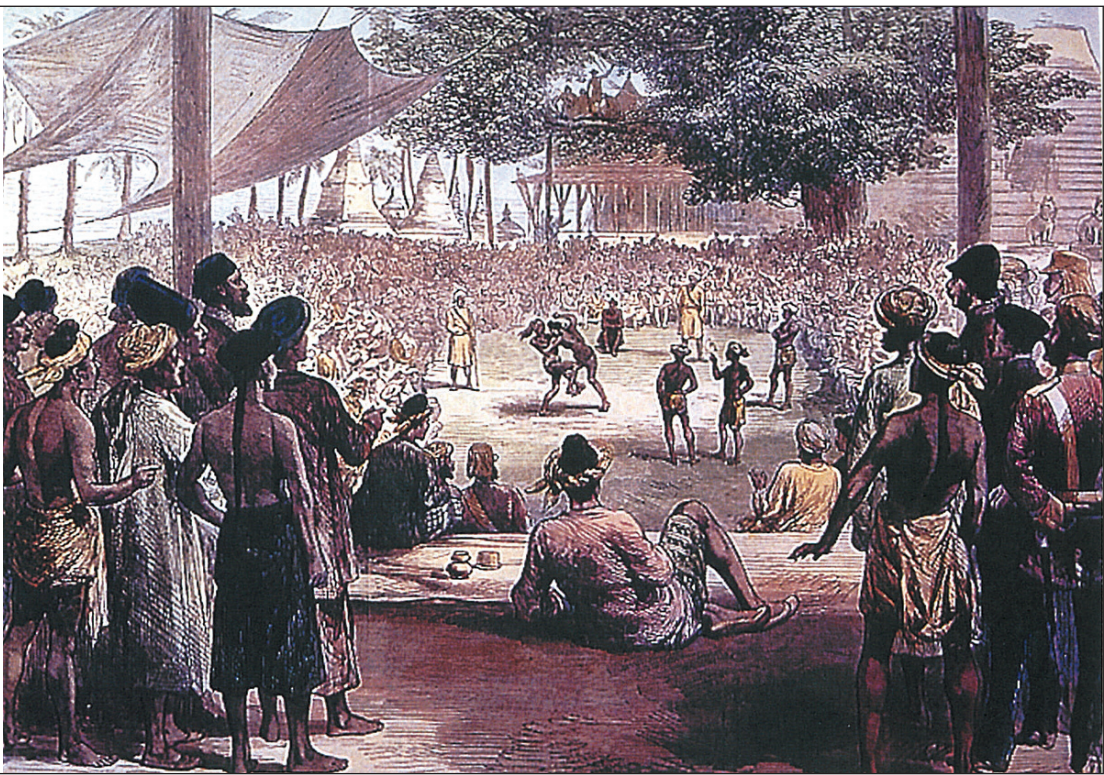
ทหารม้าพม่าสมัยคองบอง แต่งเครื่องยศ สวมเกราะ

ทหารพม่าถือหอกขัดสำหรับรบบนหลังม้า

ไพร่ราบพลเลวพม่าในชุดออกศึก [ภาพจากหนังสือ *An Account of an Embassy to the Kingdom of Ava (1800)*]

พม่าชกมวย